

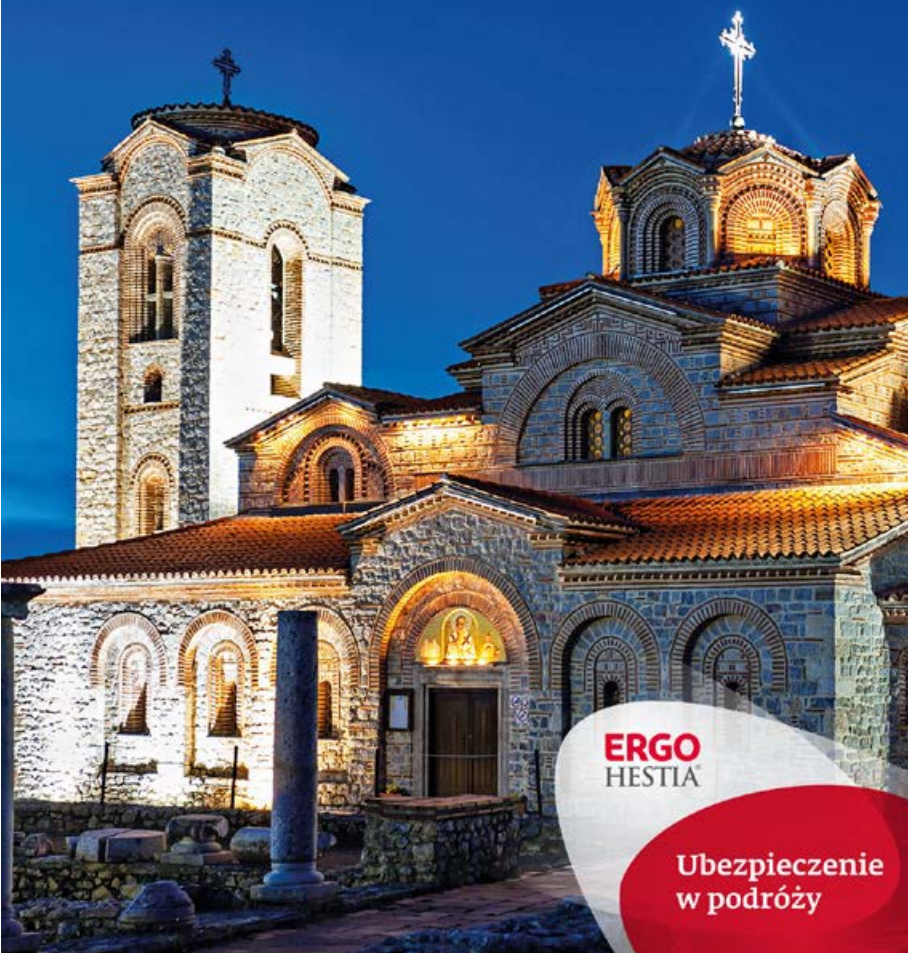
seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Macedonia

W sercu Bałkanów

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autorzy przewodnika: Robert Sendek, Magdalena Dobrzańska-Bzowska (opisy pasm górskich i pieszych tras turystycznych – kanion Matka, Góry Jakupica, Baba Planina i Park Narodowy Pelister, Osogowska Planina, Góry Galiczyca, Góry Bistra, Góry Korab i Deszat, Szar Planina)

Współpraca: Krzysztof Dopierała (opisy wybranych miejscowości i innych atrakcji turystycznych – m.in.: Jezioro Dojrańskie, Kawadarci i region winny Tikwes, Kumanowo i północno-wschodnia Macedonia, Park Narodowy Mawrowo, Sztip; uzupełnienia w rozdziałach wstępnym), Krzysztof Bzowski (uzupełnienia opisów miejscowości i pasm górskich)

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja: Dagmara Małysza

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Zdjęcie na okładce: Ochryda, cerkiew św. Pantalejmona i św. Klimenta, © saiko3p | Shutterstock.com

Projekt okładki: hotmedia Jan Paluch

Skład: Krzysztof Hosaja

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli. Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bema1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-2068-0

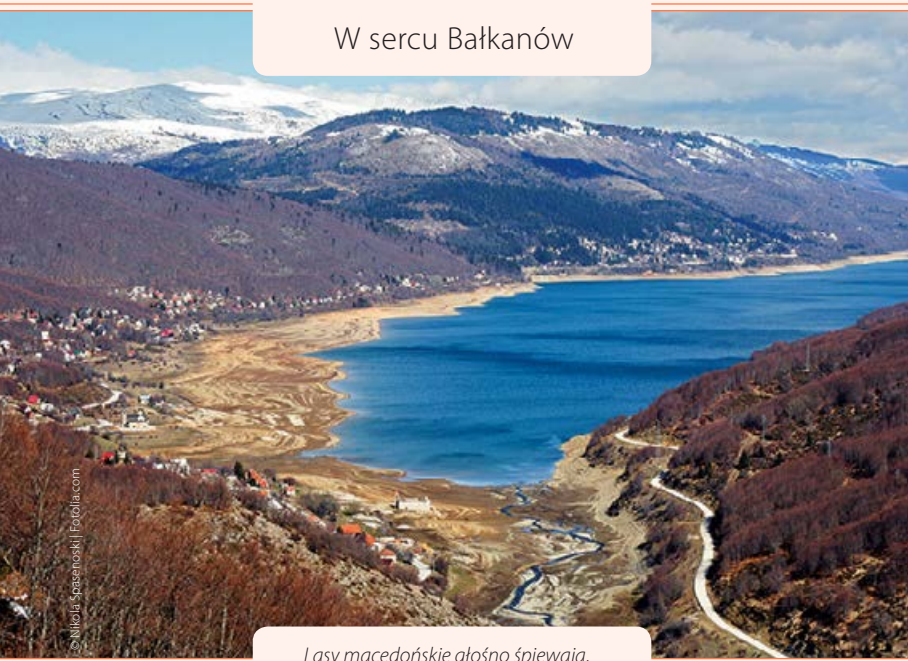
Copyright © Helion, 2016

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**

- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Macedonia

W sercu Bałkanów

© Nikola Spasenovski | Fotolia.com

*Lasy macedońskie głośno śpiewają,
nowe pieśni, nowe wieści
Macedonia wolna,
żyje w wolności!*

Włado Maleski, *Denes nad Makedonija*
(fragment hymnu Macedonii)

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Polskie placówki dyplomatyczne

Ambasada RP w Macedonii,
Skopje, ul. Dimitar Pandilow 2a,
1000 Skopje; ☎ +389 2 3248820,
tel. dyżurny: +389 78233389;
📧 www.skopje.msz.gov.pl

Elektryczność

W macedońskiej sieci elektrycznej płynie prąd o napięciu 230 V i częstotliwości 50 Hz, gniazdka są takie jak w Polsce.

Alfabet

Język macedoński jest zapisywany cyrylicą. Alfabet łaciński pojawia się w transliteracji języka macedońskiego do znaków używanych do łacińskiej notacji języka serbskiego, jest też właściwy dla języka albańskiego.

Kup książkę

Ważne telefony

Policja: **192**
Straż pożarna: **193**
Pogotowie: **194**
Pomoc drogowa: **196**
Uniwersalny numer alarmowy: **112**

Numery kierunkowe

Do Polski: **+48 (0048)**
Do Macedonii: **+389 (00389)**

Strefa czasowa

Macedonia leży w tej samej strefie czasowej co Polska – obowiązuje czas letni (od ostatniego weekendu marca do ostatniego weekendu października): UTC+2 godz. oraz czas zimowy: UTC+1 godz.

Wjeżdżając na teren Macedonii, nie musimy przestawiać zegarków.

Przepisy drogowe

- Polskie prawo jazdy jest honorowane; konieczne jest posiadanie tzw. zielonej karty.
- Dozwolone prędkości: 50 km/godz. w terenie zabudowanym, 80 km/godz. poza terenem zabudowanym, 100 km/godz. na drodze ekspresowej, 120 km/godz. na autostradzie.
- Dopuszczalny poziom alkoholu we krwi: 0,5 promila.
- Przez cały rok obowiązuje całodobowy nakaz jazdy z włączonymi światłami mijania, natomiast obowiązek zapinania pasów dotyczy wyłącznie przednich siedzeń.

Przelicznik walut*

Obowiązującą walutą w Macedonii jest denar macedoński (MKD).
1 PLN = 14,49 MKD
100 MKD = 7 PLN
1 EUR = 61,41 MKD
100 MKD = 1,63 EUR

* kurs z dnia 18.04.2016 r.

Poleć książkę

Turystyczny savoir-vivre

- W rozmowach zarówno z Macedońcami, jak i z Albańczykami warto powstrzymać się od poruszania drażliwych tematów związanych ze stosunkami między tymi dwiema narodowościami, zwłaszcza kwestii granic tzw. Wielkiej Macedonii i Wielkiej Albanii.
- W rozmowach z Macedońcami należy unikać sugestii, że język macedoński jest bardzo podobny, jeśli nie wręcz taki sam jak bułgarski bądź serbski, nawet jeśli faktycznie wydają się nam czasem zbliżone.
- Do cerkwi i meczetów należy wchodzić z zakrytymi ramionami i w spodniach za kolana oraz bez nakrycia głowy (mężczyźni), z zakrytymi ramionami, w spódnicach za kolana oraz chustkach na włosach (kobiety), a do meczetów dodatkowo bez butów (zarówno mężczyźni, jak i kobiety).
- Nie powinno się fotografować ludzi bez ich zgody, a zwłaszcza tradycyjnie ubranych kobiet muzułmanek. W wielu muzeach oraz obiektach sakralnych obowiązuje zakaz robienia zdjęć lub zdjęć z fleszem.
- W górach należy unikać ploszenia stad zwierząt wypasanych na połoninach, a także przestrzegać zasad poruszania się i zachowania w parkach narodowych.

Przydatne języki

macedoński, bułgarski (przede wszystkim na wschodzie kraju), serbski, albański, angielski (w kontaktach z młodymi ludźmi w dużych miastach), włoski, grecki i niemiecki (znane przez wiele osób w różnym wieku i różnej narodowości w związku z wyjazdami do pracy)

Kup książkę

Zagrożenia

- Chaotyczny i niedbały styl prowadzenia samochodów przez wielu kierowców: niewłączanie świateł mijania nawet po zmroku, nieużywanie kierunkowskazów, parkowanie w dowolnych miejscach, częste wymuszanie pierwszeństwa, wyprzedzanie w miejscach niedozwolonych itp. Znaczący ruch na ulicach, rzadkie przypadki ustępowania pieszym (także na przejściach dla pieszych).
- W dużych miastach: drobna przestępczość.
- W górach: gwałtowne burze i spadki temperatur, agresywne psy pasterskie, niedźwiedzie, jadowite węże.

Przydatne zwroty

1 èden	7 sèdum
2 dwa	8 òsum
3 tri	9 dèvet
4 czètiri	10 dèset
5 pet	100 sto
6 szest	1000 iliàda

Tak / Nie.....Taka / Ne
 Dzień dobry.....Dòbro ùtro (rano) / Dòbar dèn
 Dobry wieczór.....Dòbra wèczor
 Do widzenia.....Do glèdanie
 Dobranoc.....Lèka nok'
 Dziękuję.....Blagodaram (ofic.) / Fàla (pot.)
 Przepraszam.....Se izwìnuwam
 Nie rozumiem.....Ne ràzbiram
 Chciałbym.....Ja bi sakal da...
 Ile to kosztuje?.....Kòlku czini toa?
 Gdzie jest...?.....Kàde e...
 Szukam noclegu.....Bàram prenocièwanie
 Pomocy!.....Pòmosz!
 Czy może mi Pan / Pani pomóc?.....
 Mòže li da mi pomògnete?

Poleć książkę

Zobacz koniecznie

© ollrig | Fotolia.com

1 Bitola

Miasto na styku islamu i kultury śródziemnomorskiej, w którym znajduje się niewielka Stara Czarszija, czyli tureckie stare miasto, gdzie zachowały się: główny kryty bazar (bezisten), budynek łaźni (hamam) oraz kilka meczetów, należących do największych w kraju, z charakterystyczną dla niemal wszystkich miast Turcji osmańskiej wieżą zegarową. Obok centrum miasta rozciąga się strefa wykopalisk, **Herakleia Lynkestis** (łac. Heraclea Lyncestis) – pozostałości antycznego miasta, z którego zachowały się m.in. okazały teatr i piękne mozaiki. Więcej zob. s. 129–134.

© jordeangjelovik | Shutterstock.com

2 Kanion Matka

Wspaniała sceneria skalnych urwisk, ginących w wodach wąskiego jeziora powstałego po zbudowaniu zapory na rzece Treska, blisko stolicy kraju, to obowiązkowy przystanek dla każdego turysty odwiedzającego Skopje. Okolice kanionu i jeziora doskonale nadają się do krótszych i dłuższych spacerów, podczas których oprócz widoków można podziwiać stare prawosławne cerkwie i pozostałości monasterów, a także odpocząć w przyjemnych restauracjach nad brzegiem jeziora lub ponad huczącym nurtem rzeki Treski. Więcej zob. s. 107.

3 Klasztor św. Jowana Bigorskiego

Wielki, prawosławny monaster ukryty pośród górskich lasów Parku Narodowego Mawrowo na stromym zboczu doliny Radiki. To jedno z najważniejszych centrów prawosławia w kraju. Szczyci się przede wszystkim przepięknie rzeźbionym ikonostasem „szkoły debarskiej” w głównej cerkwi. Warte uwagi są malowidła oraz galeria ikon, wreszcie piękne widoki na góry po drugiej stronie doliny. Więcej zob. s. 200.

Kup książkę

© belakadife | Fotolia.com

Poleć książkę

© saiko3p | Fotolia.com

4 Klasztor św. Nauma

Założony ponoć przez samego św. Nauma, którego grobowiec znajduje się w tutejszej cerkwi, co przyciąga wielu pielgrzymów. Kameralna cerkiew klasztorna to doskonały przykład architektury bizantyjskiej, a freski ozdabiające wnętrza należą do najcenniejszych w Macedonii. Jednak największym atutem klasztoru jest jego położenie na skale opadającej wprost w wody Jeziora Ochrydzkiego. Po zwiedzaniu można odpocząć w jednej z restauracji nad rozlewiskami i źródłami krasowymi rzeki Czarny Drin, wypływającej spod masywu najwyższego w okolicy szczytu Magaro. Więcej zob. s. 183.

5 Klasztor Treskawec

Jeden z najpiękniejszych klasztorów Macedonii, głównie dzięki absolutnie fantastycznemu położeniu pośród granitowych skał o niesamowitych kształtach, w odludnym miejscu na skraju gór Babuna w pobliżu miasta **Prilep**, w którym również znajduje się kilka interesujących zabytków, np. kolejny prawosławny klasztor oraz ruiny średniowiecznego zamku na skalistym wzgórzu z fantastycznymi skałkami o dziwnych kształtach. Więcej zob. s. 229.

© Ljupco Smokovski | Shutterstock.com

6 Ochryda

Perła Macedonii, wraz z Jezioro Ochrydzkim wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO. Ochrydzka starówka, pamiętająca czasy rzymskie i bizantyjskie (o czym świadczą antyczny teatr oraz mozaiki), słynie też z kilkunastu

Kup książkę

Poleć książkę

Macedonia

Macedonia jest prawdziwym – nie tylko geograficznym – sercem Bałkanów. To tutaj zbiegają się granice polityczne, religijne i językowe całego półwyspu. Wszystkie problemy, z jakimi borykają się Bałkany, widoczne są w maleńkiej Macedonii niczym w szkle powiększającym. Jest to kraj leżący na ważnych szlakach komunikacyjnych, wiodących z północy na południe i ze wschodu na zachód. Urozmaicone ukształtowanie powierzchni, wysokie góry, piękne jeziora, wspaniałe zabytki przeszłości, nie najgorsze zaplecze turystyczne, bliskość językowa, wielokulturowość tego państwa (ok. 35% mieszkańców stanowią inne grupy etniczne) – wszystko to sprawia, że podróż do Macedonii może być dla Polaka fascynującym przeżyciem.

Pobyt w Macedonii można traktować jako wstęp lub dopełnienie podróży do bardziej znanych w Polsce krajów bałkańskich – Bułgarii i Grecji. Macedonia warta jest jednak większej uwagi, można tu bowiem spędzić fantastyczne wakacje, odkrywając przepiękne, pełne uroku i magii miejsca, zwykle omijane przez przeciętnych turystów.

- ✚ **Góry Baba** (s. 134) – wyniosłe pasmo na granicy z Grecją
- ✚ **Bitola** (s. 125) – miasto na styku islamu i kultury śródziemnomorskiej
- ✚ **Herakleia Lynkestis** (s. 132) – pozostałości antycznego miasta

- ✚ **Jakupica, Karadžica, Dautica** (s. 105) – rozległa grupa górska słynąca z dobrze rozwiniętych formacji krasowych
- ✚ **Kanion Matka** (s. 107) – piękny śródgórski „fiord”
- ✚ **Klasztor św. Jana Bigorskiego** (s. 200) – przepięknie rzeźbiony ikonostas „szkoły debarskiej”
- ✚ **Klasztor św. Nauma** (s. 183) – założony ponoć przez samego św. Nauma
- ✚ **Klasztor Treskawec** (s. 229) – jeden z najpiękniejszych klasztorów Macedonii
- ✚ **Ochryda** (s. 171) – perła Macedonii
- ✚ **Park Narodowy i góry Galiczica** (s. 186) – leżące pomiędzy największymi jeziorami Macedonii
- ✚ **Park Narodowy Mawrowo i góry Korab** (s. 197, 212) – najwyższe i najdziksze góry Macedonii
- ✚ **Skopje** (s. 82) – orientalna metropolia i nowoczesna stolica
- ✚ **Stobi** (s. 154) – ruiny największego antycznego miasta Macedonii
- ✚ **Tetowo** (s. 244) – największe w Europie centrum derwiszizmu i cudowny malowany meczet

Skopje

Скопје, alb. Shkupi; 537 tys.

Położone nad brzegami Wardaru Skopje jest – jak na Macedonię – prawdziwą metropolią. Wyczuwalne są tu silne wpływy zarówno Wschodu, jak i Zachodu. Nowoczesne, tętniące życiem dzielnice sąsiadują z urokliwymi zaułkami jakby żywcem przeniesionymi z dalekiej przeszłości. Zwraca uwagę zwłaszcza oryginalność orientального centrum miasta. Zabytki przeszłości sprawiają, że Orient jest tu bardziej obecny niż w wielu innych dużych miastach Bałkanów, np. Sofii czy Belgradzie, w których dość skutecznie zostały zatarte wpływy tureckie. Liczne zabytki, świadczące o muzułmańskiej przeszłości Skopja (meczety, zajazdy czy łaźnie wybudowane wkrótce po podbiciu tych ziem przez Turków), nadają miastu uroku i egzotyki. Choć sami Macedończycy pewnie by się z tym nie zgodzili, bardzo inspirująca jest także dwukulturowość i dwujęzyczność miasta – Albańczycy, stanowiący według oficjalnych statystyk niemal jedną trzecią tutejszej ludności, wnoszą swoje tradycje, aspiracje, ale i obawy. Podobno poza Tiraną i kosowską Prisztiną to właśnie Skopje jest trzecim ośrodkiem albańskiej kultury i sztuki na świecie. Stąd pochodziła Matka Teresa z Kalkuty, której pomnik stoi na deptaku w pobliżu muzeum miejskiego. Poza Albańczykami i stanowiącymi większość Macedończykami mieszkają tu także Cyganie oraz nieliczni Serbowie i Turcy.

Odwiedzających stolicę kraju w ostatnich latach uderzy jeszcze coś innego – od nowa ukształtowana znaczna część centrum miasta wzdłuż brzegów Wardaru. Estetyka wznoszonych tu budynków, szokującej liczby monumentalnych i kiczowatych pomników oraz małej architektury jest, mówiąc ogólnie, mocno dyskusyjna,

a przeznaczenie na nowe obiekty ogromnych środków finansowych oburza samych Macedończyków.

Historia

Już w starożytności istniała w tym miejscu osada, założona najprawdopodobniej przez iliryskie plemiona Dardanów. Rozwój miasta w czasach panowania rzymskiego wiąże się ze stacjonowaniem w tym miejscu legionów V Macedońskiego i IV Scytyjskiego. Miasto nosiło wówczas nazwę Skupi. Stosunkowo szybki rozwój nastąpił w II w. n.e., wtedy właśnie wybudowano między innymi duży teatr, świadczący o przekształcaniu się Skupi z osady wojskowej w duże miasto. W IV w. było to już lokalne centrum kultury i administracji – powstało wiele budynków użyteczności publicznej i świątyni, w tym dwa duże kościoły. Wówczas miasto stało się siedzibą biskupstwa, później także arcybiskupstwa. Znane są imiona wielu miejscowych duchownych, którzy w IV i V w. uczestniczyli w lokalnych synodach i soborach.

W czasie wielkiej wędrówki ludów miasto najprawdopodobniej nie ucierpiało, jednak wielkie trzęsienie ziemi, jakie dotknęło je w 518 r., zniszczyło większość ówczesnej zabudowy. Z wykopalisk oraz zapisków historycznych wiadomo, że po tej katastrofie miasto przez długi czas nie mogło podnieść się z ruin.

Średniowieczna historia Skopja jest naprawdę pasjonująca: Słowianie, Bizantyjczycy, Normanowie, Serbowie, Turcy – wszystkie te ludy władały miastem. Na przełomie X i XI w., kiedy nad ziemiami zachodniej części Półwyspu Bałkańskiego panował car Samuil, miasto wchodziło w skład jego państwa. W wyniku zdrady zarządcy miasta – Romana – Skopje wpadło w ręce Bizantyjczyków. W późniejszym

Kup książkę

Poleć książkę

czasie było jednak obszarem silnego wrzenia antybizantyjskiego i świadkiem powstań w 1040 oraz 1072 r. U schyłku XI w. na krótki czas miasto zdobyli Normanowie pod wodzą Roberta Guiscarda.

Później Skopje wchodziło w skład państwa serbskiego, które osiągnęło szczyt swej potęgi w połowie XIV w. To tu właśnie w 1346 r. koronował się Stefan Duszan, przybierając tytuł cara Serbów i Greków. Miasto kwitło, stając się dużym ośrodkiem handlu i rzemiosła. Uznaniem i sławą cieszyli się wówczas tutejsi złotnicy, garncarze i garbarze.

19 stycznia 1392 r. Skopje zostało zdobyte przez Turków, którzy nadali mu nazwę Üsküp i władali nim przez następne pięć wieków. Ranga Skopja została zachowana – pełniło funkcję dużego centrum administracyjnego i handlowego, a wkrótce stało się drugim, po stołecznym Stambule, miastem europejskiej części imperium osmańskiego. W połowie XV w. docierali tu ze swymi towarami kupcy arabscy, żydowscy, greccy, dubrowniczcy i weneccy – to dla nich właśnie wzniesiono w centrum miasta duży, kryty targ (bezisten). Samo zaś miasto słynęło wówczas, co ciekawe, jako znaczący ośrodek handlu niewolnikami, uprowadzanymi przez Turków w czasie wypraw wojennych. Pierwsze wieki panowania tureckiego pozostawiły na Skopju niezatarte ślady. Wybudowano wtedy wiele budowli użyteczności publicznej: łaźnie, zajazdy, meczety, doprowadzono akwedukt dostarczający czystą wodę z pobliskich gór. Wielu podróżników, którzy zawędrowali tu w XVI i XVII w., zachwycało się wielkością i urodą miasta. Spadkiem po tych właśnie czasach są należące do najcenniejszych zabytków Skopja budynki, takie jak zajazdy Kurszumli An oraz Suli An czy meczety Sułtana Murada lub Gazi Isa Bega. Jak się ocenia, Skopje w czasie

największego rozkwitu w XVII w. mogło zamieszkiwać nawet 50 tys. osób, z czego przynajmniej część stanowili Słowianie.

W 1689 r. wybuchło tzw. powstanie Karposza, skierowane przeciwko władzy tureckiej. Powstańcy odnieśli wiele sukcesów, opanowali między innymi Kratowo i Kriwą Pałankę, przyłączyli się także do oddziałów austriackiego generała Engelberta d'Ugo Piccolominiego, który w październiku tego samego roku zdobył Skopje. Generał był zachwycony urodą miasta, ale ze względów strategicznych oraz z powodu szalejącej w mieście epidemii cholery zdecydował się je spalić. Pożar szalał dwa dni i strawił znaczny obszar miasta. Wydarzenie to oznaczało upadek Skopja, które nie podniosło się ze zniszczeń przez następne 200 lat. Dość powiedzieć, że w połowie XIX w. mieszkało tu zaledwie ok. 10 tys. osób...

Ważną datą w nowszych dziejach miasta jest rok 1873, kiedy to oddano do użytku linię kolejową Belgrad–Saloniki. Połączenie wpłynęło na szybszy rozwój miasta, dzięki niemu Skopje stało się ważnym węzłem komunikacyjnym na Bałkanach. Miasto pozostawało pod władzą turecką aż do 25 października 1912 r., kiedy to zostało wyzwolone przez serbskich żołnierzy walczących z Turcją podczas I wojny bałkańskiej (1912–13).

W czasie I wojny światowej władzę nad miastem sprawowali Bułgarzy. Po klęsce państw centralnych, z którymi Bułgaria występowała w sojuszu, i zakończeniu I wojny światowej Skopje znalazło się na terenie Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów. Od 1945 r. było stolicą Ludowej Republiki Macedonii, wchodzącej w skład Jugosławii. Miasto rozwijało się w szybkim tempie, między innymi ze względu na dużą imigrację wewnętrzną.

W 1963 r. Skopje zostało ciężko zniszczone przez wielkie trzęsienie ziemi, jedno z najtragiczniejszych, jakie nawiedziły ten

Skopje 2014

Począwszy od 2010 r., redaktorzy publikacji prasowych zadają władzom Skopja niewygodne pytania: Czy w stolicy Macedonii na nowo kreuje się historię? Czy Skopje przekształca się w wielki park rozrywki? To właśnie w 2010 r. przedstawiono plany dotyczące monumentalnego projektu, który zakłada transformację miasta na niespotykaną wręcz skalę. W teorii idea nie wydaje się dziwna ani kontrowersyjna. Zakłada renowację starych oraz wzniesienie nowych budynków użyteczności publicznej oraz pomników ku czci najważniejszych postaci historycznych tego młodego kraju. Aby przekonać się, jak realizacja projektu wygląda w praktyce, najlepiej przyjechać do Skopja osobiście. Słowo „skala” jest bowiem najlepszym wyjaśnieniem kontrowersji, które owo przedsięwzięcie wzbudza. Nowo powstające budowle nie są tu zwykłymi brylowatymi konstrukcjami ze szkła i metalu, a lokalizacja wspomnianych pomników nie ogranicza się do centralnych punktów miasta. Architektura większości budynków to wizje istic futurystyczne lub w monumentalny sposób nawiązujące do architektury klasycznej – zdobione portykami i kolumnami. Liczba pomników przewyższa natomiast wszelkie wyobrażenia. Można odnieść wrażenie, że zostały one wrzucone w strukturę urbanistyczną Skopja bez większego ładu – są dosłownie wszędzie. Ci, którzy ostatnią wizytę w stolicy Macedonii odbyli jeszcze przed 2009 r., z pewnością przeżyją szok, stając ponownie na placu Macedońskim, nad którym góruje nowy symbol miasta – kilkudziesięciometrowa statua „Wojownik na koniu”.

Główne zarzuty stawiane pomysłodawcom projektu z premierem Nikołą Gruewskim na czele to tworzenie nacjonalistycznej wizji stolicy Macedonii oraz przede wszystkim koszty realizacji, które ponosi społeczeństwo. Mimo że pierwotne kalkulacje zakładały wydatki w wysokości ok. 80 mln euro, to już w trakcie pierwszych kilkunastu miesięcy okazało się, że kwota jest mocno zaniżona. Wystarczy wspomnieć, że zamiast planowanych początkowo 40 nowych obiektów wzniesiono... 132, zaś na same pomniki wydano przeszło 35 mln euro! Krytycy policzyli, że do lata 2015 r. budżet przedsięwzięcia sięgnął 560 mln euro – a to wszystko w kraju, który w pewien sposób nadal podnosi się z gruzów swej jugosłowiańskiej przeszłości oraz w którym standard życia przeciętnego obywatela na pewno nie należy do najwyższych. Ponadto Macedonia świadomie prowokuje w ten sposób swojego południowego sąsiada. Ekspozowanie postaci Aleksandra Wielkiego czy tak wyraziste stosowanie klasycznego stylu architektury, nawiązującego do osiągnięć starożytnej Grecji, nie jest dobrze odbierane przez rząd w Atenach a Macedończycy są oskarżani przez Greków o przywłaszczanie sobie historii ich kraju.

kraj. Zginęło wówczas ponad tysiąc osób, a niemal 100 tys. pozostało bez dachu nad głową. Do dziś na pamiątkę tych strasznych wydarzeń zachowano uszkodzony budynek dworca, na którym wskazówki zegara zatrzymały się w chwili tragedii. Odbudowa miasta trwała wiele lat, a znaczący w niej udział mieli Polacy – między innymi jeden z architektów odbudowy Warszawy po II wojnie światowej, Adolf Ciborowski, pełniący funkcję naczelnego dyrektora ONZ-owskiego programu odbudowy Skopja.

Od 1991 r. Skopje jest stolicą niepodległej Republiki Macedonii. Na mocy tzw. porozumienia ochrydzkiego w 2004 r. dokonano

reformy administracyjnej miasta, włączając w jego granice kilka sąsiednich miejscowości zamieszkałych głównie przez Albańczyków. Dzięki temu procentowy udział Albańczyków w liczbie ludności znacznie przekroczył 20%, co według konstytucji jest warunkiem zatwierdzenia oficjalnej dwujęzyczności w mieście.

W 2010 r. powołano do życia kontrowersyjny projekt „Skopje 2014”, którego głównym założeniem jest renowacja licznych budynków kulturalnych i rządowych, a także zmiana wizerunku centrum miasta poprzez wzniesienie wielu nowych gmachów, mostów oraz pomników.

Kup książkę

Poleć książkę

Warto zobaczyć

Plac Macedoński

Funkcję centrum miasta pełni przestronny i ładnie zagospodarowany **plac Macedoński** (пл. Македонија), którego okolice, poczynawszy od wdrożenia w życie projektu „Skopje 2014”, przeszły niesłychaną metamorfozę. Śmiało można powiedzieć, że żadna bałkańska stolica nie zmieniła się w ciągu ostatnich kilku lat tak mocno jak właśnie Skopje. Centralną część placu zajmuje fontanna z monumentalną rzeźbą z brązu przedstawiającą **wojownika na koniu** (taka też jest jej oficjalna nazwa). Jest oczywiste, że przedstawia ona postać Aleksandra Macedońskiego, jednak postanowiono nazwać ją w taki neutralny sposób, aby nie wzbudzić kolejnych protestów ze strony Greków, którzy roszczą sobie prawo do traktowania Aleksandra jako własnego bohatera narodowego. Rzeźba razem z kolumną, na której stoi, ma 22 m wysokości, a sama fontanna została ozdobiona na dole dodatkowymi statuami: strzeże jej ośmiu trzymetrowych żołnierzy i osiem dwupółmetrowych lwów – również wykonanych z brązu. Konstrukcja tego monumentu kosztowała niebagatelną kwotę ok. 7,5 mln euro, odsłonięto ją we wrześniu 2011 r.

Wokół placu Macedońskiego oraz po obu stronach tutejszego Kamennego Mostu można odnaleźć sporo innych mniejszych, ale również budzących ciekawość pomników odsłoniętych w latach 2010–12 (przysłucha nie ich rozmiar, ale liczba). Znajdują się tu między innymi siedzący na tronie car Samuil (przy budynku hotelu Pelister, rzeźbiony we Florencji, koszt ok. 3,5 mln euro), działacz i prezydent ASNOM Metodija Andonow-Czento (przy restauracji Trend, koszt ok. 800 tys. euro) czy również siedzący na tronie cesarz Justynian I (przy rzece, także

rzeźbiony we Florencji, koszt ok. 1 mln euro). Kamennego Mostu po jego obu stronach strzegą z kolei wyrzeźbione postacie Goce Delczewa i Dame Gruewa (po południowej stronie rzeki, koszt ok. 850 tys. euro każda), a także statuy świętych Cyryla i Metodego oraz Klemensa i Nauma (po północnej stronie rzeki, koszt ok. 550 tys. euro każda).

To oczywiście nie wszystko. Kilkanaście metrów na wschód od placu Makedonija wznosi się budowla, która w zamierzeniu ma stanowić jeden z symboli Skopja – **Porta Macedonia**, czyli sporych rozmiarów łuk triumfalny, który otwiera zaczynającą się tutaj ulicę 11 Oktomwri. Łuk ma 21 m wysokości, został odsłonięty w styczniu 2012 r. i ma symbolizować 20 lat macedońskiej niepodległości. Na jego fasadzie umieszczone są liczne płaskorzeźby przedstawiające sceny z historii Macedonii, między innymi z udziałem Aleksandra Wielkiego (co tuż po odsłonięciu monumentu spowodowało złożenie oficjalnego zażalenia ze strony rządu greckiego). We wnętrzu jednej z podpór łuku znajduje się mały sklep z pamiątkami, w drugiej natomiast schody, które umożliwiają odwiedzającym wejście na dach. Z placu Makedonija promieniście odchodzi kilka ulic, więc miejsce to znakomicie nadaje się na rozpoczęcie wędrowki po Skopju.

Z jednej strony plac dochodzi do brzegów Wardaru. Nad rzeką przerzucony jest wspomniany już **Kamienny Most**, będący jednym z charakterystycznych punktów Skopja, a także elementem jego herbu. Według zachowanych dokumentów most został wybudowany za panowania tureckiego sułtana Mehmeda Zdobywcy w 2. poł. XV w. Istnieją jednakże dowody archeologiczne wskazujące na to, że także wcześniej stał w tym miejscu most wybudowany najprawdopodobniej za czasów bizantyjskich w V lub VI wieku. Most łączy nową część miasta ze Starą Czarszją i jest

Kup książkę

Poleć książkę

jedną z niewielu budowli, które nie ucierpiały wskutek katastrofalnego trzęsienia ziemi w 1963 r.

Północny brzeg Wardaru

Zanim jednak zagłębimy się w uliczki staro- go miasta, koniecznie należy zwrócić uwagę na obiekty, które znajdują się po północnej stronie rzeki, większość z nich bowiem to kolejne efekty projektu „Skopje 2014”. Pierwszy budynek po lewej stronie mieści muzeum o bardzo długiej oficjalnej nazwie: **Muzeum Macedońskiej**

Walki o Suwerenność i Niepodległość –

Muzeum WMRO (Wewnętrznej Macedońskiej Organizacji Rewolucyjnej) i **Ofiar Reżimu Komunistycznego** (@ www.mmb.

org.mk – tylko po macedońsku, ☎ wt.–nd. 10.00–18.00, 300 MKD, wewnątrz obowiązuje zakaz robienia zdjęć). Budowla powstała od podstaw w latach 2008–11 i podobnie jak łuk triumfalny została odsłonięta z okazji 20. rocznicy niepodległości Macedonii. Zgromadzone eksponaty dotyczą działalności różnych macedońskich ruchów rewolucyjnych – począwszy od okupacji tureckiej aż po lata istnienia Jugosławii. Wnętrze budynku jest pięknie wykończone w stylu neoklasycystycznego pałacu, środek dachu zdobi kopuła. Na lewo od muzeum mieści się siedziba **Teatru Narodowego**, który uległ znacznym zniszczeniom podczas trzęsienia ziemi w 1963 r. i został odbudowany w latach 2007–15. Nieco w cieniu za muzeum i teatrem widnieje nowoczesna konstrukcja **Centrum Pamięci Holokaustu Macedońskich Żydów** (@ www.holocaustfund.org, ☎ wt.–pt. 9.00–19.00, sb.–nd. 9.00–15.00, wstęp wolny). Jest ono zlokalizowane w miejscu, gdzie dawniej znajdowała się dzielnica żydowska. Na otwarciu centrum w marcu 2011 r. (dokładnie w 68. rocznicę deportacji macedońskich Żydów do niemieckiego obozu koncentracyjnego

w Treblince) pojawili się ważni przedstawiciele władz Izraela, między innymi wice-premier Mosze Ja’alon. Znajdująca się na dwóch piętrach ekspozycja wyjaśnia historię pojawienia się Żydów na Bałkanach, rolę, jaką odgrywali oni w tutejszym społeczeństwie, oraz dokumentuje skutki Holocaustu. Największe i najbardziej posępne wrażenie robi znajdujący się na parterze budynku niesamowity eksponat – autentyczny bułgarski wagon towarowy, który służył do przewozu Żydów w stronę obozów koncentracyjnych.

Chyba jeszcze bardziej reprezentacyjne budynki znajdują się na prawo od Kamien- nego Mostu. Jako pierwsza, podparta monumentalnymi kolumnami, stoi siedziba nowoczesnego **Muzeum Archeologicznego** (☎ wt.–nd. 10.00–20.00, 100 MKD), a także sądu i archiwum narodowego. Fasada budynku przywodzi na myśl architekturę świątyń starożytnej Grecji. Robi ona szczególne wrażenie wieczorem, kiedy jest podświetlona. Jesienią 2014 r. muzeum zostało uroczystie otwarte i obecnie można na trzech kondygnacjach oglądać jego starannie zaaranżowaną ekspozycję. Przygotowana tu dla zwiedzających wystawa archeologiczna jest ustawiona chronologicznie od czasów prehistorycznych po średniowiecze. Część spośród przeszło sześć- ciu tysięcy eksponatów to jednak kopie, między innymi sławnego, marmurowego sarkofagu (oryginał znajduje się w Stambule) być może należącego do Aleksandra Macedońskiego. Można obejrzeć również niezwykle interesujące oryginalne przedmioty, wydobyte przez archeologów ze stanowisk w całym kraju, a po raz pierwszy prezentowane publicznie, na przykład cen- ne mozaiki z okresu wczesnobizantyjskiego ze stanowiska w miejscowości Suwidol. Są tu też wystawione figury woskowe przedstawiające postacie związane z dziejami

Kup książkę

Poleć książkę

Macedonii – wśród nich oczywiście kolejny pretekst do protestów dla Greków, tj. Aleksander i jego ojciec Filip II. Do muzeum archeologicznego odwiedzających prowadzi jedna z dwóch nowych kładek pieszych przez Wardar. Każda z nich ozdobiona jest 28 rzeźbami, a pośrodku rzeki umieszczono na nich... fontanny! Wzdłuż bulwarów po północnej stronie rzeki ustawiono dodatkowo identyczne, marmurowe balustrady, takie same jak na kładkach i tak samo ozdobione dziesiątkami brązowych posągów osób zasłużonych dla macedońskiej kultury i narodu. Kolejne budynki na prawo od Kamiennego Mostu mają przeznaczenie rządowe. Kolejno są to siedziby: Agencji ds. Komunikacji Elektronicznej, Policji Finansowej (tu również prowadzi nowa kładka przez rzekę) i Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Za nimi, w nieco mniej wyeksponowanym miejscu, schowała się **Macedońska Opera i Balet** (@ www.mob.com.mk), natomiast wciąż w budowie pozostaje ogromna, nowa siedziba macedońskiej filharmonii – jesienią 2015 r. w stanie surowym.

Stara Czarszija

Po drugiej stronie Kamiennego Mostu mija się wielką nową, marmurową fontannę z monumentalnymi czterema posągami z brązu, przedstawiającymi macierzyństwo. Dalej stoi kolejna ogromna rzeźba wojownika – tym razem jest to Filip II, ojciec Aleksandra Wielkiego, któremu towarzyszą postaci brązowych hoplitów.

Za tymi atrakcjami pojawi się w końcu **Stara Czarszija** (Стара Чаршија; wyraz *čaršija* oznacza najogólniej rynek lub targowisko) – serce Skopja, jego najciekawsza i najpiękniejsza część. Rozpociera się na północ od Kamiennego Mostu, za ruchliwym bulwarem Goce Delczewa, ukrytym w głębokim wykopie, nad którym przerzuciono betonową, szeroką kładkę. Od zachodu

teren Starej Czarsziji ogranicza zamek na wzgórzu Kale. Dzielnica ta stanowi interesujący kompleks architektoniczny, który zachował bardzo dużo z klimatu dawno minionej przeszłości. Według zapisków wielu podróżników przebywających w Skopju w minionych wiekach tutejsza czarszija należała w XVI i XVII w. do najwspanialszych i największych na całych Bałkanach. Później była kilkakrotnie niszczona, między innymi przez wielkie pożary, niemniej to co ocalało, wciąż robi wrażenie. To właśnie tu mieści się najwięcej interesujących zabytków oraz ciekawych i wartych odwiedzenia miejsc. Jest tu także sporo restauracji i kawiarenek, gdzie można spróbować lokalnych specjałów, wypić piwo bądź filiżankę mocnej kawy.

Niedaleko Kamiennego Mostu, na lewo od pomnika Filipa II widoczna jest **cerkiew św. Dymitra** (св. Димитрија) pochodząca z XIII w., później wielokrotnie przebudowywana. Dziś jest to trójnawowa cerkiew z absydą. Ze świątynią związana jest legenda, która mówi, iż pierwotnie jej budynek znajdował się w zupełnie innym miejscu – w okolicach łaźni Daut Paszy. Po zdobyciu miasta przez Turków cerkiew została zburzona, a na jej miejscu wybudowano łaźnię. Ponieważ jednak po zniszczeniu świątyni w okolicy pojawiło się mnóstwo węży, skopijski pasza przestraszył się, że burząc cerkiew, popełnił świętokradztwo i ściągnął na siebie gniew Boży. Nakazał zatem zbudować nową cerkiew, istniejącą do dzisiaj. Cerkiew św. Dymitra była przez większą część XX w. główną świątynią Macedońskiej Cerkwi Prawosławnej, obecnie funkcję tę pełni cerkiew św. Klimenta Ochrydzkiego.

Nieopodal świątyni wznosi się charakterystyczna sylwetka **łaźni Daut Paszy** (Дат-пашин амам). Wybudowana w drugiej połowie XV w. jest jedną z najbardziej imponujących osmańskich budowli świeckich w całej Macedonii. Została wzniesiona

Kup książkę

Poleć książkę

Struga

Струга; 📍 16,5 tys.

Niewielkie, lecz sympatyczne miasteczko leżące w odległości zaledwie 14 km od Ochrydy. Słynie z dobrej plaży, wieczorów poetyckich oraz ujścia rzeki, która jako jedyna wypływa z Jeziora Ochrydzkiego.

Historia

Struga ma długą historię, najstarsze świadectwa ludzkiego bytowania datowane są na około 3 tys. lat p.n.e. Umiejscowiona na starym rzymskim trakcie Via Egnatia zawsze pozostawała w cieniu sąsiedniej Ochrydy, leżąc na uboczu głównych wydarzeń historycznych i politycznych. W okresie średniowiecza Strugę odwiedziła Anna Komnena, bizantyjska pisarka, autorka *Aleksjady* – cennej kroniki dziejów Półwyspu Bałkańskiego XI i XII w. Anna nazwała Strugę „miastem stu mostów”. Ze względu na niezłą lokalizację szybko rozwinął się tu handel. W poł. XVII w. miasto słynęło z wielkiego targu, na który przybywało ponoć nawet 50 tys. osób z całego regionu.

W wyniku napięć etnicznych, zapoczątkowanych w 2001 r. rewoltą albańską, Struga znalazła się w 2004 r. na pierwszych stronach gazet macedońskich. Podjęta przez parlament decyzja o nowej organizacji administracyjnej kraju, w wyniku której likwidacji miało ulec ponad 40 gmin, wzburzyła wielu Macedończyków, którzy obawiali się, że reorganizacja gmin posłuży wzmocnieniu żywiołu albańskiego w zachodniej części kraju. Szczególnie silne były te obawy właśnie w Strudze. Według oficjalnych statystyk w 2002 r. Macedończycy stanowili połowę mieszkańców miasta, Albańczycy zaś jedną trzecią. Po zmianach granic administracyjnych, czyli włączeniu do Strugi sąsiednich wsi, w których Albańczycy stanowili większość, miało dojść do zmiany składu etnicznego

całej gminy na niekorzyść Macedończyków. W związku z tym zorganizowano w Strudze referendum będące protestem ludności słowiańskojęzycznej przeciwko niekorzystnej dla nich reformie administracyjnej. Pojawiły się nawet zaskakujące postulaty, by odłączyć Strugę od Macedonii, tworząc niezależną republikę, która mogłaby uzyskać taki status, jaki ma San Marino we Włoszech. Niestety, referendum nie zostało przez władze uznane, m.in. dlatego że zostało całkowicie zbojkotowane przez tutejszych Albańczyków, co jest zresztą zrozumiałe z ich punktu widzenia. Reforma administracyjna została przeprowadzona i decyzje parlamentu wprowadzono w życie. Z upływem czasu sprawy te powoli się stabilizują i nawet jeśli niezadowolonych jest wciąż wielu, to nie dochodzi na tym tle do żadnych ekscesów. Dziś oficjalnie Struga jest miastem dwujęzycznym, według statystyk bowiem znaczną część mieszkańców stanowią Albańczycy.

Miasteczko oraz jego okolice są naprawdę piękne i warte zobaczenia. Istnieje nawet macedońskie powiedzenie, którego chyba nie trzeba tłumaczyć na polski: *kako Struga nema druga*.

Warto zobaczyć

W Strudze swój początek bierze jedyna rzeka wypływająca z Jeziora Ochrydzkiego – Czarny Drin (Crni Drim). Rzeka płynie przez miasto uregulowanym kanałem. Spacer wzdłuż niego doprowadzi do stojącego tuż przy ujściu **Mostu Poetów**. Widok zeń jest niezapomniany: naprzeciwko zieleni wyspy i maszty żaglówek, w oddali ogromne, granatowe jezioro z wysokimi pagórkami w tle, pod stopami skłębione, huczące wody Czarnego Drinu – wszystko to sprawia, że miejsce jest bardzo urokliwe. Most swą nazwę zawdzięcza odbywającym się tu co roku zmaganiom poetyckim.

Kup książkę

Poleć książkę

Stare miasto z wąskimi uliczkami i zachowanymi budynkami z XIX i początków XX w. ma status zabytku kultury. Szczególny klimat zachowała ulica Goce Delczewa – można tu zobaczyć ciekawą architekturę drewnianą i poczuć klimat, który dawno już minął. W starej części miasteczka, nieco dalej na północ za główną ulicą Marszałka Tito znajduje się XIX-wieczny **dom braci Miładinow**, zasłużonych działaczy odrodzenia narodowego, entuzjastów rodzimego folkloru, którzy zebrali ludowe pieśni z obszaru Macedonii i wydali je w 1861 r. w Zagrzebiu. Fakt, że całemu zbiorowi nadali tytuł *Bułgarskie pieśni ludowe*, sprawia, iż wokół braci – podobnie jak wokół innych XIX-wiecznych postaci z obszaru Macedonii – toczy się spór między Bułgarami i Macedończykami o ich etniczną przynależność. Zebrane przez obu braci pieśni należą do najcenniejszych zabytków literatury ustnej całej południowej Słowiańszczyzny.

Ciekawa jest znajdująca się w zachodniej części starego miasta przy głównej ulicy Marszałka Tito **cerkiew św. Jerzego**, zbudowana w 1835 r. na fundamentach innej XVI-wiecznej świątyni. Wewnątrz można zobaczyć wiele ikon z okresu XV–XVIII w. Część z nich została odnaleziona na strychu podczas renowacji cerkwi w 1993 r.

Będąc w Strudze, warto także zajrzeć do miejscowego **Muzeum Przyrodniczego** (ul. Bora Kalajdzioskiego, ☎ +389 70 786644, 🕒 pn.–pt. 9.00–19.00, sb.–nd. 9.00–14.00, czasem bywa zamknięte – można wtedy zadzwonić po osobę, która opiekuje się muzeum). Muzeum funkcjonuje od 1928 r. Jego pomysłodawcą był rosyjski emigrant – dr Nikola Nezlobinski, który zgromadził tutaj liczne eksponaty lokalnej fauny i flory (także okazy, które w ostatnich dziesięcioleciach wyginęły).

Dla zainteresowanych malarstwem atrakcją będzie wizyta w **galerii sztuki** z obrazami Wangela Kodzomana, słynnego macedońskiego malarza urodzonego w 1904 r. w Strudze.

Był on członkiem Macedońskiej Akademii Nauki i Sztuki, w 1953 r. reprezentował swój kraj na wielkiej wystawie w Zagrzebiu zatytułowanej „Pół wieku malarstwa Jugosławii: 1900–1950”. Kodzoman na swoich obrazach bardzo często przedstawiał rodzinne miasto. Wizyta w galerii pozwoli nam zatem spojrzeć na Strugę z 1. poł. XX w. Galeria znajduje się niedaleko domu braci Miładinow.

Informacja turystyczna

Struga nie ma centrum informacji turystycznej, ale wiele cennych wiadomości można uzyskać na stronie internetowej 🌐 www.struga.org (w języku angielskim).

Dojazd i orientacja

Struga oddalona jest o 15 km na północny zachód od Ochrydy. W mieście i w jego okolicy krzyżują się ważne drogi – północną obwodnicę miasta stanowi trasa E-852, biegnąca na zachód do przejścia granicznego z Albanią, na wschód zaś w kierunku Ochrydy i Bitoly. Na północ kierują się natomiast droga E-65 (przez Kiczewo, Gostivar i Tetowo do Skopja) oraz szosa do Debaru (przedłużenie ulicy Proleterski Brigadi). Z tutejszego **dworca autobusowego** (usytuowanego na obrzeżach miasta, na północ od plaży i centrum, obok drogi wylotowej w kierunku Debaru) można dojechać do większych miast w zachodniej Macedonii, m.in. do Skopja, Debaru, Mawrowa, Bitoly i Kiczewa. W lecie funkcjonuje też wiele połączeń sezonowych. Połączenia z sąsiednią Ochrydą są liczne – przez cały dzień co 15 minut (autobusy i mikrobusy). Odjeżdżają stąd także międzynarodowe autobusy do Belgradu, Sofii i Stambułu. Oczywiście są również lokalne połączenia do sąsiednich wsi: Wewczani, Labuniszy, Nerezi, Radozdy i innych (mikrobusy objeżdżają miasto i zatrzymują się przy wybrzeżu na ulicy Włada Maleski).

Międzynarodowe Lotnisko im. św. Pawła Apostoła (🌐 <http://ohd.airports.com.mk>) znajduje się w odległości około 10 km od miasta (zob. lotnisko w Ochrydzie, s. 179). Dojazd taksówką 300–350 MKD. Centrum znajduje się w pobliżu miejsca, gdzie rzeka Czarny Drin wpada do Jeziora Ochrydzkiego, w większej części na jej zachodnim brzegu. Główną ulicą miasta jest biegnąca z zachodu na wschód i częściowo zamknięta dla ruchu samochodowego ulica Marszałka

Kup książkę

Poleć książkę

Tito. W jej okolicy oraz w nadrzecznej strefie dla pieszych i nad samym jeziorem toczy się życie nocne. Na północ od ulicy Marszałka Tito, po zachodniej stronie rzeki znajdują się obiekty kulturalne. W centrum wiele uliczek jest zamkniętych dla ruchu samochodowego, a latem mogą być problemy z parkowaniem na bulwarze wzdłuż brzegu jeziora (ulice Włada Maleskiego i Partizanska) – lepiej wtedy zostawić samochód na jednej z ulic nieco dalej od jeziora i plaży.

Noclegi

- **Hotel Beograd**, ul. Marszałka Tito 66, ☎ +389 46 781342, 📧 www.drim.com.mk, jedynka 30 EUR, dwójka 45 EUR, w cenie śniadanie. Nieco „socalistyczny” klimat, choć dobre warunki za niewygórowaną cenę w ścisłym centrum nad rzeką.
- **Hotel Biser**, Kalisza, ☎ +389 46 785700, 📧 www.hotelbiser.com.mk, jedynka 31 EUR, dwójka 48 EUR, apartament 55 EUR, w cenie śniadanie. Czterogwiazdkowy hotel położony w spokojnym zakątku, około 5 km na południe od centrum Strugi, w miejscowości Kalisza nad samym brzegiem Jeziora Ochrydzkiego, niedaleko klasztoru św. Bogurodzicy.
- **Hotel Blue Sky**, ul. Kej nad rzeką Czarny Drin, ☎ +389 46 784590, dwójka 35 EUR. Doskonała lokalizacja – przy rzece i głównym deptaku – dla chcących skorzystać z tutejszego życia nocnego, wokół mnóstwo kawiarni i restauracji.
- **Hotel Drim**, ul. Kej Borisa Kidricza 51, ☎ +389 46 785800, 📧 www.drim.com.mk, w sezonie: jedynka 44 EUR, dwójka 66 EUR, w cenie śniadanie. Ogromny hotel nad jeziorem, niedaleko centrum; ponad 200 pokoi i apartamentów o różnym standardzie, wielka restauracja, drink bar, odkryty basen, centrum sportowe z kręglami, własny parking i plaża nad jeziorem. W droższych pokojach klimatyzacja, poza tym we wszystkich łazienka, TV, telefon i balkon.
- **Hotel Perla**, ul. Włada Maleskiego, ☎ +389 46 781029, dwójka 45 EUR, w cenie śniadanie. Zlokalizowany około 150 m za hotelem Plaža, również przy jeziorze. Ładnie wykończony, ze stylową restauracją przypominającą lokale z początku XX w.
- **Hotel Plaža**, ul. Włada Maleskiego, ☎ +389 46 783055, dwójka 25 EUR. Położony przy jeziorze, najbardziej „socalistyczny” wśród hoteli, ale też najtańszy.
- Łatwo jest o miejsce na **kwatery prywatne** (8–12 EUR), a ludzie, podobnie jak w Ochrydzie, sami zaczepiają przyjezdnych na ulicy i oferują nocleg.

W okolicach Strugi znajdują się **kempingi**, na których za rozbicie namiotu, dwie osoby i samochód osobowy zapłacimy łącznie w granicach 500–700 MKD. Jednym z nich jest **kemping Rino** (☎ +389 72743260, 📧 <http://campingrino.com>) w Kaliszcze, kameralny, przydomowy, usytuowany nad jeziorem; otwarty przez cały rok, na miejscu restauracja. Kilaset metrów bliżej w stronę Strugi działa podobny, niedawno uruchomiony **kemping Sunrise** (☎ +389 70459410). Do hotelu Drim w Strudze należy **kemping AS** w dzielnicy Ezerski Lozja, około 3 km na wschód od Strugi przy starej szosie do Ochrydy. Można tu wynająć bungalowy (30 EUR/4 os. i 40 EUR/6 os.).

Wyżywienie

Centrum miasta, zwłaszcza strefa dla pieszych na ulicy Marszałka Tito, oraz okolice rzeki i jeziora pełne są pizzerii, barów szybkiej obsługi i restauracji. Znalezienie miejsca na obiad nie powinno więc zająć więcej niż 5 minut. Dobrą pizzę serwuje **Picerija Angela** (ul. Dimitara Wlahowa, a faktycznie przy deptaku wzdłuż zachodniego brzegu Czarnego Drinu), ale podawane tu są również typowe macedońskie dania. Dla odmiany można odwiedzić bardziej orientálną restaurację **Taj Mahal** (ul. Kej Borisa Kidricza, wzdłuż rzeki; od 200 MKD) lub zjeść taniej przekąskę w typie fast food w barze **Delfin** (tuż obok Taj Mahal). Własne restauracje mają też wszystkie z wymienionych hoteli.

Wydarzenia

Najsłynniejszą imprezą, jaka odbywa się w mieście, są **Wieczory Poezji w Strudze** (📧 www.svp.org.mk), trwające przez kilka dni pod koniec sierpnia. Pierwsza edycja odbyła się w 1962 r. w setną rocznicę śmierci braci Konstantina i Dimitrya Miładinowów. Wieczory, uważane za największe tego typu wydarzenie w świecie, rozpoczynają się cytatem z najbardziej znanego wiersza Konstantina Miładinowa *Tęsknota za południem*. W imprezie biorą udział poeci z całego świata. Co roku przyznawany jest Złoty Wieniec – nagroda, której laureatami zostali m.in. Bułat Okudźawa, Pablo Neruda, Mirosław Krleža, Tadeusz Różewicz, Josif Brodski, Seamus Heaney i inni. Recytacje wierszy odbywają się nad rzeką Czarny Drin na Moście Poetów, który obecnie stał się symbolem całego miasta. W Strudze odbywa się także **Muzyczna Jesień**, z wieloma koncertami muzyki klasycznej i sakralnej, oraz powtarzający się każdego sierpnia **Przegląd**

Kup książkę

Poleć książkę

Tradycyjnych Strojów z regionu całej Macedonii, na którym prezentowane są również folkowe pieśni i tańce.

Okolice

Schematyczna mapka okolic Strugi znajduje się na s. 180.

W miejscowości **KALISZTA**, kilka kilometrów od centrum, na brzegu Jeziora Ochrydzkiego usytuowany jest **klasztór św. Bogurodzicy**. Wewnątrz kompleksu klasztornego mieści się oryginalna cerkiew skalna św. Bogurodzicy z freskami datowanymi w większości na XVI w., z których najbardziej godne uwagi są wizerunek św. Pantelejmona i jego nauczyciela Ermołaiema oraz wspólne przedstawienie św. Cyryla i św. Klemensa zwróconych do siebie twarzami podczas pełnienia obrzędów religijnych. Klasztor jest unikatowym obiektem również ze względu na zachowane wykute w skałach cele mnichów. Niedaleko znajduje się hotel Biser oraz piaszczysta plaża.

Około pół kilometra dalej, drogą wzdłuż jeziora dociera się do skalnego **klasztoru św. Atanazego**, który wykuty jest w pionowej ścianie wznoszącej się nad jeziorem. Dojeżdżają tu minibusy ze Strugi zatrzymujące się zarówno na dworcu autobusowym, jak i wzdłuż przybrzeżnej ulicy Włada Maleńskiego (np. przy hotelach Plaža i Perła).

W okolicach Strugi znajduje się również kilka interesujących górskich wiosek. Do najciekawszych należy **WEWCZANI**. Zapisała się ona na kartach współczesnej historii Macedonii nietypowym przedsięwzięciem – niedługo po upadku państwa jugosłowiańskiego, w 1991 r. zorganizowano tu referendum w sprawie utworzenia niepodległej Republiki Wewczani, co poparła niemal cała populacja miejscowości. Przez pewien czas mieszkańcy uważali się za niepodległych i niezależnych od władz macedońskich, ustanawiając nawet

swoją własną flagę oraz walutę (licznik – VEV). Sytuacja ta utrzymała się do 1993 r., kiedy wioska dostała się pod oficjalną jurysdykcję władz miejskich Strugi. Aktualnie „republika” i wszystkie jej atrybuty funkcjonują w tutejszej świadomości jedynie jako atrakcja turystyczna. Inne wydarzenie, z którego znane jest Wewczani, to karnawał odbywający się tutaj w połowie stycznia. W czasie jego trwania wioska zmienia się w wielką scenę teatralną, gdzie mieszkańcy paradują w tradycyjnych maskach, tańcząc i gestykulując, odgrywają przeróżne role, nawiązując także do aktualnych wydarzeń społecznych i politycznych. Karnawał ten jest rozpoznawalnym wydarzeniem na arenie międzynarodowej, a samo Wewczani w 1993 r. przystąpiło do Światowej Federacji Miast Karnawałowych.

Na zachód od Wewczani leży niewielka wioska **GORNA BELICA**, znana ze swoich walorów krajobrazowych i cennych przyrodniczo okolic oraz wspaniałych widoków na Jezioro Ochrydzkie. Znajdują się tutaj dwie świątynie: usytuowana w samej miejscowości **cerkiew św. Petki** oraz starsza, położona za miastem (około 30 min spacerem) **cerkiew św. Klimenta**. Mieszkańcy Górnej Belicy wierzą, że na miejscu cerkwi św. Klimenta znajdował się dawniej klasztor, w którym jej patron przebywał, zanim przeniósł się na stałe do biskupstwa w Ochrydzie. W sierpniu w miejscowości obchodzone są święta ku czci patronów obu cerkwi.

Dojazd

Aby dotrzeć ze Strugi do Wewczani, należy kierować się drogą na północ w kierunku Debaru, a następnie odbić z niej na zachód zaraz za miejscowością Wransziste – do celu dociera się po minięciu wioski Oktisi. Nieco trudniej jest dotrzeć do Górnej Belicy, ponieważ mimo niewielkiej odległości nie prowadzi tutaj droga z Wewczani. Ze Strugi należy skierować się trasą na zachód, która okrąża jezioro, a następnie odbić na północ w kierunku wioski Zagraczani, ale skręcić w kierunku Wiszni, nie dojeżdżając do Zagraczani.

Kup książkę

Poleć książkę

Z Wiszni do Gornej Belicy jest około 5 km. Między wioskami kursują lokalne autobusy, jednak nie należy liczyć na regularny rozkład jazdy.

Strumica

Струмица; ☎ 35 tys.

Strumica jest niezbyt dużym miastem leżącym u stóp gór Belasica, blisko bułgarskiej i greckiej granicy. To lokalny ośrodek przemysłu i handlu w raczej rolniczym regionie, choć słynący z gorącego karnawału. Dzieje miasta sięgają podobno początków pierwszego tysiąclecia przed naszą erą. Niektóre źródła internetowe informują o tym, iż już w X w. p.n.e. istniała tu osada znana pod nazwą Astraion. Niestety, niewiele w tym prawdy, ponieważ jest po raz pierwszy pod rokiem 183 p.n.e. Po opanowaniu tych terenów przez Rzymian miejscowa ludność szybko uległa romanizacji. W początkach naszej ery miasto nosiło nazwę Tyberiopoli. Wcześniej zaczęło się tu rozwijać chrześcijaństwo. Za panowania cesarza Juliana Apostaty w IV w. miało dojść do prześladowań i śmierci 15 osób, w tym biskupa Tyberiopola Tymoteusza. Zmarli szybko zostali ogłoszeni męczennikami, ich kult zaś stał się elementem lokalnej tradycji i trwa do dzisiaj.

Historia

Kiedy na Bałkanach zaczęli pojawiać się Słowianie, miasto istniało już od dawna. To oni nadali mu jego dzisiejsze miano pochodzące od nazwy pobliskiej rzeki (choć zgodnie z miejscową legendą nazwa związana jest z siostrą królewicza Marka – Strumą). W późniejszych wiekach Strumica dzieliła losy pozostałych miast macedońskich: w IX w. została włączona do państwa bułgarskiego, po klęsce w wąwozie Belasica w 1014 r. przeszła pod panowanie bizantyjskie, a w 1395 r. została zdobyta przez Turków.

Wielowiekowe panowanie osmańskie zaowocowało znacznymi zmianami narodowościowymi w mieście – w XIX w. większość mieszkańców Strumicy stanowili Turcy. W związku z zawirowaniami politycznymi, zmianami granic oraz wywołanymi przez to falami migracji większość ludności miasta w połowie XX w. stanowili już Słowianie. Dziś Strumicę zamieszkują głównie Macedończycy, Turcy stanowią zaledwie około 3% mieszkańców miasta, a 4% to Cyganie.

Warto zobaczyć

Miasto jest ładnie położone w dość rzadko odwiedzanym turystycznie regionie. Na zwiedzających czeka tu kilka interesujących zabytków oraz piękno tutejszej przyrody. Samą Strumicę można też potraktować jako punkt wypadowy do eksplorowania całego regionu.

Jedną z głównych ulic w centrum miasta, **ulica Marszałka Tito** (nie mylić z równoległą, ważniejszą ulicą – bulwarem Marszałka Tito), stanowi stosunkowo dobrze zachowaną całość architektoniczną z nieodległej przeszłości. Ulica była niegdyś częścią starej miejskiej czarszji, w której swe domy i sklepiki wznosili bogaci rzemieślnicy i kupcy. Przy ulicy zachowało się około 30 domów wybudowanych w XIX oraz w 1. poł. XX w. Dokumentują one rozwój architektoniczny miasta, pokazując silne wpływy środkowoeuropejskie (głównie austriackie i niemieckie), które wówczas były wyrazem nowoczesności, a jednocześnie zdradzały tendencje do odchodzenia od dotychczasowych form będących pod silnym wpływem tradycji lokalnej lub orientalnej.

Starszą architekturę reprezentuje budynek **starej poczty tureckiej** (ul. Josifa Josifowskiego Swesztatora 23, dawniej Toszo Arsowa, niedaleko meczetu). Dziś jest trochę zaniedbany, wciąż jednak dobrze widoczne są charakterystyczne elementy

Kup książkę

Poleć książkę

XIX-wiecznego budownictwa bałkańskiego: monumentalność, która nasuwa skojarzenie raczej z twierdzą niż z domem mieszkalnym, piętro lekko wychodzące ponad parter oraz wysoki kamienny mur strzegący wejścia. W najbliższych latach planowana jest renowacja całego budynku i przekształcenie go w muzeum, w którym będą eksponowane znaleziska przechowywane dotychczas w magazynach Muzeum Miejskiego.

Niedaleko znajduje się opuszczony **meczet Orta** (Орта џамija), wybudowany w latach 1613–14 za panowania sultana Ahmeda I. Jest to niska, przysadzista budowla z niezbyt wysokim minaretem, wzniesiona podobno na ruinach średnio-wiecznej cerkwi.

W centrum Strumicy, przy ulicy Swetozara Markovića, znajduje się **dom Blagoja Jankowa**, bohatera ludowego z okresu II wojny światowej. Wewnątrz urządzono niewielkie muzeum, w którym eksponowane są autentyczne wnętrza utrzymane w stylu typowym dla domów mieszkańców Strumicy z początku XX w. Na głównym placu stoi monumentalny **pomnik Goce Delczewa**, rewolucjonisty i powstańca, jednej z najważniejszych postaci w macedońskim pantheonie sław i bohaterów.

Przy ulicy Nikoły Klusewa 2 (dawniej ul. 27 Mart) działa niewielkie **Muzeum Miejskie** (☎ pn.–pt. 9.00–16.00) prezentujące zbiory związane z dziejami miasta i regionu od czasów prehistorycznych aż do początków XX wieku. Można także wstąpić do **galerii artystycznej** (ul. Goce Delczewa), w której są obrazy kilku przedstawicieli współczesnego malarstwa macedońskiego.

Na rogu ulic Sando Masewa i Blagoja Muceto stoi ciekawy architektonicznie piętrowy budynek z lat 20. XX w. – to niedysiejszy **hotel Srpski Kral**. Posiada bogato zdobioną fasadę z ornamentami roślinnymi, ozdobny wykusz oraz małe okienka na poddaszu.

Przed II wojną światową mieścił się tu podobno pierwszy w Strumicy dom publiczny.

Na ulicy Ochridskiej znajduje się stara **turecka wieża obronna**, zbudowana najprawdopodobniej w XVII w. Jest to jedyny obiekt tego typu w całym regionie. Trzypiętrowa budowla została wzniesiona na planie prostokąta o wymiarach 7 × 9 m. W przeszłości służyła zapewne do obrony, pełniąc przy okazji funkcje domu mieszkalnego.

Twierdza Carewi Kuli

Na wzgórzu wznoszącym się nad Strumicą z południowej strony znajdują się pozostałości twierdzy zwanej **Carewi Kuli** (tj. carskie wieże). Według badań macedońskich uczonych, twierdzę należy datować na czasy cara Samuila, choć ślady przeszłości są tu o wiele liczniejsze i sięgają wcześniejszych epok. Podczas prowadzonych wykopalisk archeologowie odkryli liczne znaleziska od okresu prehistorycznego aż po czasy nowożytne (wśród nich średniowieczny cmentarz). Niestety, poszukiwacze skarbów, którzy eksplorują teren na własną rękę, doprowadzili do zniszczenia wielu miejsc w twierdzy, które mogłyby odpowiedzieć na pytania związane z dziejami zabytku. Z twierdzy rozciąga się przepiękny widok na całą dolinę oraz leżące poniżej miasto.

Do dziś zachowały się widoczne z miasta fragmenty murów obronnych oraz dwie wieże. Oprócz murów zewnętrznych zachowały się także ślady murów wewnętrznych rozciągających się w kilku pasach. Wejście główne znajdowało się niegdyś od strony południowej i było strzeżone przez dwie wieże, z których zachowała się tylko jedna, dość zresztą zniszczona. Druga legła w gruzach w czasie trzęsienia ziemi w latach 30. XX w. Do wejścia prowadził kiedyś most zwodzony, przerzucony nad sztucznie wykopany dołem. Ponieważ cała twierdza była wzniesiona na planie czworokąta,

Kup książkę

Poleć książkę

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast?

Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki
- przydatny słowniczek

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy
z oznaczeniem
atrakcji

polonika

18 map i planów

22 ramki z ciekawostkami

3 trasy zwiedzania kraju

20 tras górskich

Nr katalogowy: 37239

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-2068-0

9 788328 320680 >

Cena 39,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>